

kan niet helpen, omdat ze hem geen hulp vraagt. Ze verstaat Gods spreken nog niet, heeft nog geen „ja“ leeren zeggen op Zijn bestel.

Tot eens, na een wandeling in de wijde natuur, die haar heerlijkheid stralen doet in Stieneke's donkere ziel, het licht komt. Vader had haar gezegd, dat „Gods spreken altijd is antwoord geven voor degenen, die Hem kennen“ en dat woord is haar de handreiking geworden om op te staan uit haar verdriet. En 's avonds kan ze zich uitspreken, sterk in de kracht van haar „ja“ dat ze tot God heeft gesproken, in de aanvaarding van Zijn wil.

„Het moeilijke lag daarin, dat iedereen me „Moeder Stieneke“ noemde... Het sprak zoo vanzelf, dat ik eens moeder Stieneke zou zijn. Tot ik opeens merkte, dat die vanzelfsheid, waarmee iedereen „moeder Stieneke“ zei, de oorzaak was, dat niemand mij ooit jong zag, zooals andere meisjes, en niemand ooit vermoedde, dat het verlangen juist zoo sterk in mij was. Het heeft me zoo vreeselijk verbitterd. Wat wezenlijk goed in me was, leek mijn ongeluk te zijn. Ik heb het innerlijk weggestolen, ik ging haten, ik benijdde Ella...“ Ze noemen het gebrek aan altruïsme, als je zoo graag een kindje zou willen hebben, beeltemaal voor je zelf... maar ik geloof het niet...”

En dan antwoordt vader. Wat hij zegt is dat, wat Wilma haar lezers (vooral lezeressen) zeggen wil en, omdat het de sententie is van dit mooie boek, schrijf ik die passage hier over.

„het is ook geen egoïsme, Stieneke. Ieder mensch is een apart wonder van God en heeft behoefte aan het heel eigene, aan dat wat geen ander heeft en dat het dit is, waar zij naar verlangt, dat is het aller-natuurlijkste, want ieder meisje, onverschillig of ze trouwt of alleen blijft, moet groeien tot „moeder“. De wereld heeft een verschrikkelijke behoefte aan vrouwen, die „moeders“ zijn; wij mannen hebben daar zoo veel behoefte aan, om goed te blijven... Ook de getrouwde vrouw, Stieneke, en je begrijpt wel, dat het er dan niets toe doet of ze kinderen heeft ja, dan neen, moet rijpen tot moeder; want zoo alleen kan ze een wezenlijk steun worden voor haar man. Ik zie de jonge meisjes, de jonge vrouwen soms aan, die op een kantoor werken of studeeren; een groot percent van hen trouwt niet. Maar ik denk dan altijd: „Als jullie 't wisten, dat met al je wezenlijk belangrijk werk in het maatschappelijk leven, toch de allerdiepste arbeid, waarop al het wenschen en willen zich concentreeren moet, deze is, dat je dit allerreuzige gevoel, deze moeder-gedachte voor de menschen laat rijpen tot volle schoonheid! Dan kunnen jullie ook nooit iets inboeten van de fijnheid, die bij het innerlijkste wezen van de vrouw behoort, waaruit voor den man de krachten ontspringen voor het leven...”

In het verdere verhaal blijkt dan, hoe alle beletselen voor de vlucht naar boven zijn verdwenen bij Stieneke, hoe alle, het uitzicht benemende duisternissen zijn opgeklaard en hoe in de rijke ontplooiing van arbeidskracht ten bate van anderen, de kinderen van een ongelukkige vrouw, behoeftigen uit haar vaders wijk, het moederschap tot zijn vollen, zegenrijken wasdom komt. En in zijn heerlijksten glans straalt het aan 't slot van 't boek, als Stieneke een zieken student, wiens heele ziel hangt aan zijn vroeg-gestorven moeder, verpleegt en zijn laatste levensdagen met de warmte van het moederschap verkwikt.

Zoo is de inhoud van dit nieuwe boek van Wilma, zuiver en van ongemeene kracht. Dat is het getuigenis, dat de „moderne“ jonge vrouw behoeft, dat is het positieve, dat te midden van al de excessen

in de levensopenbaringen van het jonge meisje, zooals ze ook in de romans tot uiting komen, het lichtende spoor wijst naar een betere toekomst, dat is de schoone illustratie van het kostelijke woord, dat Mevr. Ina Boudier-Bakker schreef in haar boekje „De moderne vrouw en haar toekomst“... „Het is de geest der moeders, die de wereld maakt“.

We zijn Wilma voor dezen rijken roman dankbaar. Het is een verheuging, dat onder alles wat in de tegenwoordige romanliteratuur over deze zaak wordt gezegd, dit klare, zuivere, door werkelijk begrip gedragen getuigenis door de christelijke kunst wordt gegeven. Een Schrijfster als Wilma, met haar fijne dictie en haar diep-indringende woordkracht, met haar door levenservaring gerijpt inzicht vooral, was juist de persoon, die deze dingen zeggen kon en zoo zeggen kon. Dat ze in dezen haar roeping, haar kunstenaarsroeping, heeft verstaan, is een reden tot dankbaarheid. Want niet slechts de christelijke kunst, ook het christelijk leven zal van dit schoone boek de vruchten kunnen plukken.

Ik ga nu voorbij, wat, door het verhaal heen, door de Schrijfster wordt gezegd: over de voorlichting van het kind ten aanzien van het geboortewonder, over de plaats der moeder in haar gezin, over de vraag of een jonge man de wapenen moet opnemen als de overheid dat vordert (een quaestie, die m.i. naast de lijn van dit boek loopt en ook door de Schrijfster disputabel wordt beantwoord) enz. Ik ga ook niet in, op wat ik zou willen noemen „de Wilma-effecten“ in dezen roman, het wazig-geheimzinnige van de student-figuur van het slot, het trieste van het zelfmoordverhaal in de geschiedenis van den gederaildeerden boekhouder, e.d. Alle belangstelling der lezers wil ik concentreren op de groote hoofdzaak: de prachtige teekening van den rijkdom van het moederschap, ook, of beter juist daar, waar het schijnbaar de gelegenheid tot ontplooiing mist.

De bijdrage, die de christelijke kunst met dit boek geeft aan de romanliteratuur van dezen tijd, over een vraagstuk, dat in het brandpunt der belangstelling staat, is voortreffelijk en kan met de beste proeven daarvan een vergelijking doorstaan.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„Een Drievoudig Verbond“

In een van de laatste nummers van haar „Educational Supplement“ besprak de „Times“ de noodzakelijkheid van een nieuw „Drievoudig Verbond“, daarmee doelende op de samenwerking van ouders, onderwijzers en zakenmensen. Ieder van deze drie categorieën is toch ten zeerste betrokken bij de opvoeding der kinderen. De eersten zien zich belast met de huiselijke opvoeding, de tweeden met de schoolopvoeding, de derden hebben belang bij de beroepsopvoeding. Dat de ouders en de beroepsmensen hierbij vaak onbewust handelen, althans niet opzettelijk en ook vaak niet volgens een plan te werk gaan, doet hier nu minder ter zake. De noodzakelijkheid wordt dan betoogd, dat er meerdere eenheid en betere samenwerking tusschen de drie bedoelde groepen van opvoeders zou moeten komen.

Practisch is er op dit oogenblik heel weinig

Gereformeerden medebracht; hij zou Utrecht in de macht der Franschen zien en het aanschouwen dat de Roomsche eeredienst in de Domkerk werd hersteld. Maar hij zou ook nog de redding van ons vaderland uit 's vijands overmacht beleven, zelf nog in den Dom prediken en door de verheffing van Oranje betere tijden voor het Calvinistisch volk zien aanlichten. Heeft hij, naar zijn eigen zeggen, zelf steeds voor oogen gehad de spreuk van den Vader des Vaderlands „Saevis tranquillitas in undis“ — rustig temidden der woedende baren, — evenzeer is op hem toepasselijk de leuze van Oranje's vriend Marnix van Sint Aldegonde: Repos ailleurs, — de rust elders, — want hij heeft den strijd gevoerd voor de eere Gods, totdat eindelijk de pen aan zijne bevende vingers zou ontslippen. En toen mocht hij, met het oude kerklied van Bernard van Clairvaux op de lippen:

Desidero te milies
Mi Jesu, quando venies? ¹⁾

om Gods wille getroost, rustig het einde van zijn aardse loopbaan tegemoet zien.

Op Donderdag den 21sten Augustus 1634 hield Voetius in het groot auditorium zijne inaugureele oratie de pietate cum scientia conjungenda, waarin hij uiteenzette dat de beoefening der wetenschap gepaard moet gaan met de vroeze Gods, zoowel bij theologen als bij de studeerenden in andere faculteiten. Het mag verwondering wekken, dat het tot onze twintigste eeuw heeft moeten duren eer deze inderdaad schoone rede uit het oorspronkelijk Latijn in het Hollandsch werd overgebracht. In 1902 heeft het Traktaatgenootschap

¹⁾ „K'Verlang naar U duizendwerf, mijn Jezus, wanneer zult Gij komen?“

samenwerking. De ouders weten heel weinig van wat er in de school gebeurt en hebben daar geen invloed op; de onderwijzers weten niet, wat er gebeurt in de huizen, behalve in hun eigen en die zijn, uit den aard der zaak, verschillend van de andere gezinnen; de zakenmensen weten niet, wat er gebeurt in de scholen en in de huizen, alweer met uitzondering van hun eigen gezinnen, en daar zien heel wat zakenmensen ook nog maar bitter weinig van.

De gevolgen van zulk een staat van zaken zijn alles behalve bevredigend. Er is zoodoende vaak weinig samenwerking; niet zelden is verwijdering en vijandschap het gevolg. De ouders zijn ontevreden op den onderwijzer, de onderwijzer smaakt op het gezin en de zakenman, die van het door ouders en onderwijzers bewerkte kind een bruikbaar mensch moet maken, veroordeelt kortweg beiden, maar heeft toch zijn scherpste woorden klaar voor den onderwijzer. Die heeft van onderwijzen zijn beroep gemaakt en moet dus zorgen op de hoogte met de eischen van zijn tijd te zijn; de ouders gelden dan meer voor amateurs op het gebied der opvoeding. Het kind heeft thuis wat geleerd, heeft in school wat gehoord, maar verschijnt straks op den drempel van kantoor, winkel of werkplaats, zonder de noodige kennis van dingen, die het wel had moeten weten, alleen door gemis aan samenwerking tusschen huis en school.

In vele gezinnen wordt nog wel eens een poging gedaan, om met de school samen te werken. Men vraagt de kinderen, wat ze op school leeren, maar dat werk is zoo veel anders dan wat de ouders zelf op school geleerd hebben en de methode van werken verschilt zoozeer, dat er al heel gauw van dat onderzoek wordt afgezien. Menig vader kan zijn kinderen niet helpen aan de sommen, die er voor de school moeten worden gemaakt. En waar de meester in vaders en moeders dagen allen nadruk op lei en wat de kinderen naar het oordeel der ouders ook heel goed moeten weten, och, daar geeft de meester nu niet zoo veel om. Heel wat misverstand komt daaruit voort.

En nu komt straks de man, die de jongens in het vak moet inleiden, de ellende nog vermeerderen. Die vindt ook, dat ze op school een hoop dingen leeren, waar ze niets aan hebben en dat ze voor praktisch werk ongeschikt zijn. De school weigert aan den eisch van dat praktisch werk te voldoen, omdat ze onmogelijk aan de eischen van het groot aantal bedrijven kan voldoen niet alleen, maar ook, omdat ze meer met de algemeene vorming van het kind belast is en daarmee ook al de handen vol heeft.

Zoo staan dan de drie partijen tamelijk vijandig tegenover elkaar. Ouders en zakenmensen klagen over gemis aan praktisch onderwijs in de school en de school argumenteert met haar „algemeene en zedelijke vorming“, wat dan vooral de zakenmensen tamelijk koud laat.

Daar moet in zulk een stand van zaken, in het belang van het kind, verbetering gebracht worden. Vandaar de roep om een „Drievoudig Verbond“. Ouders, onderwijzers en zakenmensen moeten elkander leeren verstaan, moeten samenwerken, moeten met elkander vergaderen en elkaar heel duidelijk zeggen, wat ze van elkaar verwachten. In Londen zijn de onderwijzers en de zakenmensen al begonnen met bij elkander te komen en samen te spreken.

In bovenstaande schets is wel wat, dat ook ons

„Filippus“ eene door wijlen ds J. Westerhuis bewerkte vertaling ervan uitgegeven onder den titel: De Godsvrucht, vereischte tot de wetenschap. Het kleine boekje is nog in onzen tijd de lezing overwaard.

Gedurende drie jaren is Voetius de eenige hoogleraar in de godgeleerdheid en de oostersche talen aan de Utrechtsche school geweest. Hij had toen acht jaren per week college te geven, in de exegese van het Oude en van het Nieuwe Testament en in de dogmatiek. Om de predikanten in de gelegenheid te stellen enkele van deze colleges te volgen, verzette de Kerkeraad zelfs zijne vergaderingen. Verder gaf hij verschillende privaat-colleges voor meergevorderden, waar in hoofdzaak de praktische theologie werd behandeld. En voorts werd de Zaterdag bestemd voor het houden van disputationen over allerlei verschilpunten met niet-Gereformeerden, waarbij een der studenten, onder leiding en zoo noodig met behulp van den Professor, een aantal stellingen had te verdedigen. Tegen den 13den September werd het eerste dispuut uitgeschreven, en daarbij kwam Voetius met niet minder dan 23 stellingen voor den dag, waarin hij de Gereformeerde religie tegen Roomsche en Remonstrantsche aanvallen wenschte te verdedigen; daaraan was nog een aantal andere toegevoegd, bijna aan elk gebied der theologie ontleend. De redentwist moest duren van 10—12 en van 2—4 ure, en de student David van Bostel, afkomstig uit Heusden en daar door Voetius onderwezen, trad als verdediger op. Nadat in de morgenuren van berriente zijde, ter oefening, eenige stellingen waren aangevallen en door Van Bostel verdedigd, zou het bij de hervatting van het debat in den namiddag ernst worden. Een vreemdeling vroeg het woord, die op een tocht van Amsterdam naar Amersfoort het oponthoud, door het pleisteren van den reiswagen te Utrecht

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Olsbertus Voetius

XI. Eerste optreden als Hoogleraar.
Polemiek met de Remonstranten

Voetius was, toen hij het hoogleeraarsambt aan Utrechts Illustre School aanvaardde, vijfenveertig jaar en stond dus op de middaghoogte van het leven. Drieëntwintig jaren van onvermoeiden arbeid als Diaenaar des Woords lagen achter hem, tweëndertig jaren waren nog voor hem weggelegd, waarin hij zich aan de wetenschappelijke beoefening der Godgeleerdheid en aan de vorming der academische jongelingschap zou hebben te wijden. Hij zou deze levensstak hebben te vervullen als de teruggekeerden uit Juda's ballingschap in de dagen van Nehemia, die den muur van Jeruzalem bouwden, in de eene hand den troffel, in de andere het wapen. Geheel zijn volgend leven zou hij hebben te strijden. Dien strijd zou hij voeren tegen de Remonstranten, tegen Rome, tegen Cartesius en diens aanhangers, tegen Coccejus en diens volgelingen, tegen de Labadisten, tegen dissenteerende collega's en libertijnschgezinde magistraten. Voortdurend zou hij op de bres staan in den kamp voor een nauwgezet Christelijk leven tegen wereldlijk-vormigheid en allerlei afval. Zooals de apostel Paulus zich zelven heeft geteekend in 2. Cor. 6: 3—10, zoo zien wij ook Voetius, strijdende „in de kracht Gods, door de wapenen der gerechtigheid aan de rechter- en aan de linkerzijde, door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht“. Vele telersstellingen zou het leven hem brengen: rijk-begaafde zonen zou hij zien sterven, vrienden in tegenstanders zien verkeeren; hij zou ervaren hoe de Wittiaansche „vrijheid“ in het eerste stadhouderlooze tijdvak de stelselmatige achteruitzetting der

wat te
meen
de Eng
scholen
ledenv
ren, or
werk.
met de
Wat is
ding h
schapp
Onge
school
dringer
vallen
voor
in hee
gen vo
versch
worden
wij bli
aan de
weer d
Gr.

Ds F
heden“
zeer la
in de k
ken —
de gem
trant g
geving
treert
is het
gedacht
wat Ds
telijk
bewater
de hieb
Ds Meij

Ma
mand
Toen
trouw
niet v
Hoe
thans
overtu
Die
lyk de
alles
zou o
Het
deze
Wie
schree
Modi
boek v
liste
het n
Wat
uit Lu
heeft
king s
som, d
heeft
ziekte

veroorz
een der
niet; Vo
een Dui
Samuel
grooten
van Am
den B
gegend,
bij de R
Hij kwa
beweerd
mijnen
tot alle
allerheil
gehoorza
borgsche
den wor
ongerijm
den inhe
durende
scheid,
hij afwe
en soms
leveled
gewekt;
zijn“, on
Duker te
langdurig
grooten
Reeds
in briefv
een Gen
den heke
grooten
besloot
lingen n
aankond
merking

weinig van
daar geen
iet, wat er
igen en die
end van de
weten niet,
de huizen,
n gezinnen,
en ook nog

zaken zijn
loende vaak
verwijdering
zijn onte-
nizer smalt
in liet door
een bruik-
selt kortweg
te woorden
van onder-
dus zorgen
tijd te zijn;
ers op het
thuis wat
maar ver-
toor, winkel
van dingen,
door gemis
school.

een poging
werken. Men
leeren, maar
ouders zelf
de van wer-
aaw van dat
ler kan zijn
die er voor
En waar de
allen nadruk
oordeel der
och, daar
n. Heel wat

jongens in
og vermeer-
el een hoop
bhen en dat
n. De school
sch werk te
eischen van
oen niet al-
le algemeene
daarmee ook

melijk vian-
kenmenschen
erwijs in de
t haar „alge-
m vooral de

zaken, in het
acht worden,
ig Verbond”
ehen moeten
amenwerken,
elkaar heel
verwachten.
e zakenmen-
te komen en

dat ook ons

esterhuis be-
ler den titel:
de weten-
ouzen tijd de

eenige hoog-
stersche talen
Hij had toen
in de exegese
tament en in
de gelegen-
tes te volgen,
vergaderingen,
colleges voor
de practische
veerd de Zaler-
disputen over
reformeerd,
iding en zoo
er, een aantal
den 13den
uitgeschreven,
inder dan 23
Gereformeer-
nonstrantsche
daaraan was
bijn aan elk
entwist moest
en de student
eden en daar
verdediger op
nde zijde, ter
ingevallen en
de hervatting
erust worden.
2 op een tocht
st oponthoud,
en te Utrecht

wat te zeggen heeft, hier in Nederland. In 't algemeen staan onze ouders dichter bij de school dan de Engelsche. Dat hebben we met onze bijzondere scholen gewonnen. Onze ouderavonden, onze ledenvergaderingen, de bezoeken van onze besturen, onze publieke lessen doen in dit opzicht goed werk. De nauwe relatie, waarin vele ouderwijzers met de ouders leven, is hier ook van veel belang. Wat dit een oogenpunt van de godsdienstige opvoeding hier een nood werd, zal ook voor de maatschappelijke vorming van groot belang blijken.

Ongetwijfeld moet ook het bedrijf meer in het schoolleven te zeggen krijgen. De beroepskantoren dringen de school wel in de goede richting. Aanvullende cursussen kunnen bovendien het noodige voor de verschillende bedrijven doen. Want, hierin heeft ook weer de school gelijk, zij moet zorgen voor een algemeene basis, waarop in de zeer verschillende levensroeping van de kinderen kan worden voortgebouwd. Mij dunkt, hoe meer nadruk wij blijven leggen op onze oude leus, dat de school aan de ouders hoort, hoe dichter de school ook weer de eischen van het zakenleven nadert.

Gr.

G. MEIMA.

PERS-SCHOUW.

„Moeilijkheden”

De F. C. Meijster spreekt over enkele „moeilijkheden”, die in het kerstverhaal van Lucas 2 reeds zeer lang bestonden. Over het algemeen wordt daar in de kerstprediking weinig aandacht aan geschonken — gelukkig, — want op het kerstfeest heeft de gemeente niet veel aan het in apologetischen trant gegeven bewijs, dat Lucas 2 zuivere berichtgeving schenkt, omdat alle aandacht zich concentreert op den inhoud van het verhaal zelf. Toch is het goed, af en toe ook over deze dingen onze gedachten te laten gaan. En daarom moge hier wat De Meijster over dit onderwerp zegt, gedeeltelijk een plaats vinden. Na herinnering aan de bewering, die indertijd opgeld deed, dat Lucas 2 de historie niet zuiver kon vermelden hebben, zegt De Meijster (in „de Geref. Kb. v. R'dam”):

Maar nu zijn we een kwarteeuw verder, en wat niemand verwacht had is geschied.

Toen werd over Lucas gesmaakt als over een onbetrouwbare historieschrijver, die zijn doktersmes maar niet voor de pen had moeten ruilen.

Hoe oppervlakkig dat oordeel was blijkt nu. Want thans zijn de geleerden precies tot de tegenovergestelde overtuiging gekomen.

Die Lucas — zoo heet het tegenwoordig — is eigenlijk de beste historieschrijver der oudheid. Wat heeft hij alles tot in de puntjes uitgezocht en nagespeurd! Al zijn opgaven zijn voor controle vatbaar.

Het zou verleidelijk zijn hierop dieper in te gaan, en deze bewering met tal van bijzonderheden te staven. Wie er meer van weten wil kan raadplegen het vlot geschreven werk van Prof. van Veldhuizen, Lucas de Medicijnmeester, en het zoo juist verschenen boek van Prof. Dr. M. van Rhijn, De Evangelisten Marcus en Lucas in het licht van het nieuwere onderzoek.

Wat blijkt nu ten opzichte van de beschrijving uit Lucas? Prof. van Rhijn, die speciale studie gemaakt heeft van de opgravingen, voor zoover deze in betrekking staan tot het Nieuwe Testament, komt tot de slotsom, dat het nieuwe onderzoek een onverwacht einde heeft gemaakt aan den twijfel der geleerden ten opzichte van Lucas 2: enz.

veroorzaakt, wenschte te gebruiken om zich tegen een der stellingen te keeren. Hij noemde zijn naam niet; Voetius herkende hem niet en hield hem voor een Duitschen meicus, doch later bleek dat het Samuel Naeranus was, de schoonzoon van den grooten Franciscus Junius, die in 1619 als predikant van Amersfoort was afgezet, doch sinds 1632, nu den Remonstranten weer meer vrijheid werd gegund, opnieuw als predikant te Amersfoort, thans bij de Remonstrantsche gemeente, was opgetreden. Hij kwam in verzet tegen de stelling, waarin werd beweerd, dat de uitdrukkingen „geneigd God en mijnen naaste te haten”, in vraag 5, „nog steeds tot alle boosheid geneigd”, in vraag 60, en „de allerheiligsten hebben maar een klein beginsel van gehoorzaamheid”, in vraag 114 van den Heidelbergschen Catechismus, op geen betere wijze konden worden gezegd, en dat de bezwaren daartegen ongerijmd waren. Zoowel tegen den vorm als tegen den inhoud dezer stelling kwam hij op, sprak gedurende anderhalf uur en nam toen haastig afscheid. Door de wijze van zijn optreden, waarbij hij afweek van de gewone scholastieke vormen en soms zoo schreeuwde, dat hij den indruk maakte te veel te hebben gedronken, had hij bij velen ergernis gewekt; doch deze schermutseling „bleek te zijn”, om het met de woorden van Voetius' biograaf Duker te zeggen, „het voorpostengevecht van een langdurigen, bij tijd en wile aan weerskanten met groote verbittering gevoerden strijd”.

Reeds drie dagen na het dispuut, verscheen een in briefvorm gesteld pamflet, quasi geschreven door een Gereformeerd theoloog, waarin Voetius over den hekel werd gehaald; en dat nog wel, tot diens groote ergernis, in het Hollandsch! De hoogleeraar besloot daarom op den volgende Zaterdag de stellingen nogmaals te doen verdedigen, terwijl bij de aankondiging daarvan de niet zeer vriendelijke opmerking werd gevoegd, dat eventuele opponenten

Want ten eerste is uit die opgravingen gebleken dat er in de eeuw van Christus inderdaad om de 14 jaar algemeene tellingen in het roomsche rijk hebben plaats gehad.

Men heeft zelfs tal van beschrijvingsformulieren teruggevonden, zoodat we met vrij groote waarschijnlijkheid weten, hoe het formulier dat Jozef te Bethlehem moet hebben ingevuld, er ongeveer zal hebben uitgezien. Hier is zoo'n teruggevonden formulier: „In het jaar zooveel van Keizer zoo en zoo (daarop volgen de titels van den Keizer), schrijf ik N. N., zoon van N. N., oud zooveel jaren, rechte neus, donker haar met een lidteekken op mijn rechter scheenbeen mij in, tegelijk met N. N. mijne vrouw, oud zooveel jaren, enz.” Verder volgt een opgave van het bezit: zooveel schapen, kameelen, ligging van het huis, enz. In de tweede plaats is gebleken dat terugkeer naar het eigen district volstrekt geen onbekende zaak was, maar veeleer roomsche gewoonte. Zoo ging het zelfs in Egypte, waar een roomsche landvoogd in 104 na Christus het volgend edict uitvaardigde, dat ook terug is gevonden: „Daar de tijd voor den census van huis tot huis gekomen is, is het noodig allen, die om de een of andere reden buiten hun districten vertoeven, te gebieden, dat zij naar hun eigen huizen terugkeeren, opdat zij zich aan de gewone orde van den census onderwerpen”. Het behoeft dus volstrekt niet te bevreemden dat Jozef van uit Nazareth naar Bethlehem moest trekken, vanwaar hij en Maria afkomstig waren. Ook het: met Maria komt nu in nieuw licht te staan.

Het derde bezwaar gold Cyrenius, die destijds geen landvoogd zou geweest zijn.

Ook dat vraagpunt is opgelost, en natuurlijk in dien zin dat de H. S. waarheid sprak, en de „geleerden” ongelijk hadden.

Bij de opgravingen in het heiligdom van Mém Askanos in Antiochië heeft Ramsay een opschrift gevonden, waaruit bleek dat Cyrenius voor de eerste maal magistraat geweest is tijdens Christus' geboorte en dus wel degelijk gedurende de eerste beschrijving landvoogd over Syrië was.

Wij hebben deze dingen niet noodig om er ons Schriftgeleef op te gronden, want dat rust niet op opgravingen, maar op het zelfgetuigenis der H. Schrift, en het getuigenis des H. Geestes in het hart.

Maar er valt toch wel een verrassend licht uit de oudheid over de Schrift, welke waarheid uit den strijd der wetenschap altijd zegenvierend te voorschijn treedt.

Bezwaardenbond.

Prof. Grosheide spreekt in het „N.-H. Kbl.” over de persberichten, waarin de oprichting van den „Bond van bezwaarden” werd aangekondigd. De hoogleeraar zegt:

Het zijn broeders en zusters, leden van Gereformeerde Kerken, die bezwaard zijn over de besluiten van de Synode te Assen. Dat kan voorkomen. Dat is althans een zonde.

Maar als deze broeders belijdende leden van een Gereformeerde Kerk zijn, dan staan ze onder een verplichting. En wel om hun bezwaren in den wettigen weg kenbaar te maken. Die wettige weg is niet het vormen van een organisatie. Integendeel, daarmee berooven deze broeders zich niet alleen van te voren van het recht om in hun bezwaren te worden gehoord, maar maken ze zich ook schuldig aan de zonde, die bij hardnekkigheid oorzaak zou kunnen worden van censuur.

Daar is in de Kerk van Christus slechts één organisatie, dat is de Kerkeraad. Al wat er verder is loopt over den Kerkeraad. Geen Kerkeraad zal ooit een organisatie van gemeenteleden kunnen erkennen. En in de tweede plaats.

zich moesten bedienen van betere en meer juiste bewijsgronden, dan de debater van de vorige week had gebruikt! Natuurlijk verscheen er niemand, en gedurende de eerstvolgende maanden werd de strijd enkel gevoerd in Latijnsche verzen, die nu en dan op de deuren der school werden aangeplakt. Doch daarop verscheen naamloos — thans in het Latijn — een Examen accuratum van Voetius' dispuut. Het was geschreven door ds. J. J. Batelier, die in 1618 Kralingen, waar hij predikant was, had verlaten, en thans de Remonstrantsche gemeente in Den Haag diende. De hoogbejaarde leider der Remonstranten, Uytenbogaert, was er hoogerlijk mede ingenomen en schreef niet ongeestig aan Episcopius, dat de auteur den Voet zoo kneep „dat hij niet veel meer zou dansen”. Maar Episcopius vond het wel wat erg vurig. Natuurlijk vatte nu Voetius ook vlam en ontwierp, niettegenstaande zijne vele bezigheden, in drie maanden tijds, een tegenschrift van 354 bladzijden in kwarto! Hij gaf het tot titel: Thersites heautontimorumenos. Thersites wordt in den Ilias van Homerus geteekend als de leelijkste man uit het Grieksche leger van Troje: hij was mank en gebokeld, en bovendien een eerste schreeuwer en lasteraar, die, tot groot vermaak van zijne medestrijders, door Ulysses werd afgeranseld. Heautontimorumenos is de naam van een der blijspelers van den Latijnschen dichter Térentius en beteekent de Zelfkweller. Voetius' titel, die ook vroeger door anderen was gebezigd, wilde dus zeggen: De zichzelfden pijnigende leelijke lasteraar. Was de titel niet vriendelijk, de inhoud was het evenmin. Om een staaltje te noemen: Voetius ergerde zich aan de anonymiteit van zijn tegenstander en schreef in onbespreekelijk Latijn: „laat zijn bezoedeld gelaat bedekt blijven met het masker van drek, en laat hem gerust zich wentelen in de vuile uitwerpselen van zijn maag, die

Alweer indien de berichten juist zijn, kunnen van den Nationalen Bond van leden van Gereformeerde Kerken, die bezwaard zijn over de uitspraken en besluiten der Buitengewone Generale Synode van Assen 1926 en hierop gegronde kerkelijke beslissingen, ook lid zijn leden van Gereformeerde Kerken van het hersteld kerkverband, d.w.z. Nederlandsche Gereformeerden. Verder werd meegedeeld, dat onder de bestuursleden van den Bond van Bezwaarden meer dan één persoon voorkomt, die tot het laatstgenoemde kerkverband behoort, d.w.z. personen, die of onze Kerken vrijwillig hebben verlaten of uit hun ambt zijn ontsien.

Dat verstaan we niet.

Hoe kunnen leden van een Gereformeerde Kerk in kerkelijke zaken zulk een leiding aanvaarden?

Begrijpen ze niet, dat ze op deze wijze — nog afgedacht zelfs van het feit, dat ze zich organiseren — den weg afsnijden om met de Kerk in het reine te komen?

Men vraagt, wat is de bedoeling? Wenscht men inderdaad binnen de Gereformeerde Kerken te blijven? Wenscht men, dat in den rechten weg de bezwaren worden weggenomen? Of legt men het er op toe om buiten de Gereformeerde Kerken te komen? Inderdaad, meer licht is hier gewenscht.

Onze Kerkeraaden zullen moeten weten, hoe met deze georganiseerde bezwaarden te handelen. Natuurlijk zal elk geval, ieder afzonderlijk moeten worden behandeld. Maar als de Bond van bezwaarden zich officieel en duidelijk uitspreekt, zegt dat toch ook iets voor elk afzonderlijk geval.

In „De Bazuin” schrijft Prof. Bouwman:

Het doel van den Bond is dus allereerst om een band te vormen tusschen de bezwaarden. De beweging moet levendig gehouden. Er moet druk geoefend worden om de stemming in de Gereformeerde Kerken te bewerken. De onrust moet levendig gehouden worden, en een verkeerde voorstelling in de hand gewerkt, opdat de kring die zich om Dr. Geelkerken schaaft grooter wordt. De heeren willen een organisatie bewerken in de Gereformeerde Kerken, die als een splitszwam werkt, en waardoor Dr. Geelkerken en zijne vrienden invloed kunnen uitoefenen in die kerken. Een edel doel, voorwaar.

In de „Geref. Kb. van Amsterdam-Zuid” spreekt de heer Ebling over de „schijngeestalten”, doelende op de organisaties van bezwaarden, die haar eigen loon telkens en telkens veranderen. Om te lezen we:

Bij dat nobel werk zal dienst doen een commissie van voorlichting, waarvan de voorzitter is (voorzitter dus van het comité van voorlichting bij den bond van „bezwaarden”) de man, die al maandenlang als een der allerheftigste tegen de Asser vergadering optornende opposanten bekend staat. De man, die vast overtuigd is, dat de Synode ongelijk heeft, ja, min heeft gehandeld en onnoozel, en oppervlakkig, en lichtzinnig, en — enfin, enzovoort! Deze bezwaarden, die naar hun naam, zonder aanhalingssteekens, te oordeelen, gedrukt worden door een pijnlijk gevoel van onbevredigd zijn, wogens de leiding hunner kerk, gaan de voorlichtingshulp inroepen van den tegenstander hunner kerkgemeenschap. Deze bezwaarden, die tot hoofddoel zeggen te hebben: het bevorderen van het herstel der eenheid, der eenheid dus met de in Assen vergaderd hebbende Gereformeerde Kerken, deze bezwaarden — eenheidszoekenden — vragen bij dat streven de voorlichting van hem, die het onderstelde aanhooren der synodale vermaning tot hen gericht reeds beantwoordde met het korte afscheid: „ik heb het voorrecht u te groeten”. — Is dit een bond, waarin bezwaarde leden der Gereformeerde Kerken (gewoon kerkverband) kunnen plaats nemen? Leden, die al hebben ze dan grootere of kleinere bezwaren tegen som-

vol gif zit”. Verder werd, misschien met wat te veel vertoon van geleerdheid, het geheele boekje van Batelier van stukje tot beetje uiteengerafeld. De Leidsche hoogleeraar Rivet was over deze weerlegging zoo verrukt, dat hij aan Voetius schreef: „de scherpe angel bij de bestrijders (der Gereformeerden) is voor goed afgestompt”. Maar die bestrijders gaven het toch niet op. Naeranus, die natuurlijk ook menige veer had moeten laten, publiceerde in 1636 een Propulsatio contumeliarum, d.w.z. Verweer tegen de smaadredenen; en ook Batelier schreef, nog steeds naamloos, een Confutatio (weerlegging).

Voetius liet de beantwoording dezer geschriften over aan zijn leerling Schoock, die, zooals wij reeds gezien hebben, ook tegen Jansenius voor hem in het krijt trad. Op het scherpe tegenschrift, dat Schoock in Mei 1637 in het licht gaf, bleef men natuurlijk van Remonstrantsche zijde het antwoord niet schuldig. Zoowel Batelier zelf als de Amsterdamsche predikant Niellius en Episcopius, die thans hoogleeraar was aan het Remonstrantsche Seminarium, gingen hem te lijf, wel wetende dat zij, in hem, Voetius troffen. Ten slotte antwoordde Schoock hun met een Claere ende oprechte ontdeckinge der (zoo)genaemder Remonstranten leugenen en lasteringen. Een der boekjes van Batelier werd te Utrecht door den Magistraat verboden.

Voetius heeft zich buiten dezen pamflettenstrijd gehouden. Maar wel schoot hij nog een pijl op de Remonstranten af, door een brief van een Sociniaan uit het Latijn te doen vertalen en, voorzien van aantekeningen van zijn hand, te Utrecht op verschillende plaatsen te doen aanplakken. De zaak was deze. Een uit Polen verdreven Sociniansch predikant, zekere Sartorius, had in Den Haag Uytenbogaert bezocht en van dit onderhoud verslag ge-